

Tommaso Landolfi Kezek

Federico hazaért: házörzönök otthon hagyott öreg vadászkutyája az udvaron örvendezve ugrott elé. A háromfelől zárt udvar negyedik oldaláról a valamivel lentebb elterülő konyhakertre nyílt, majd egy alacsony házson túl egy keskeny völgyre, mely szelíd emelkedő után egymás mellett sorakozó, gömbölyded lankákban végződött a messzi, tág horizonton; felhők takarta hold világította meg gyenge, homályos fénnel.

Federico teljesen magányosan élt nagy, elhagyatott házában, s hogy egyszerűsítse a dolgokat, egy mellékajton át közlekedett ki és be, így két nyirkos lomtáron és egy éléskamrán keresztülhaladva végre a konyhába jutott, ahol már villanyt is gyűjthetett. Miközben a falusi élet változtathatatlan unalmán sóhajtozott és dohogott, s már üres és magányos estéje járt fejében, valamint a kései vacsorája összeütésével óhatatlanul együtt járó bosszúság, beledugta a masszív zárba a kulcsot. A kutya is be akart menni a házba, s meg sem várva, hogy gazdája kinyissa az ajtót, katalpultként ugrott neki, s mellső lábával dörömbölt rajta; majd minekutána a félhomályban gazdája lába elé ült, az elzavarta az útból; ekkor a kutyának hirtelen eszébe jutott egy fényesre nyalt, száraz csont, melyet elrejtett magának valahol, megkereste hát, és fogával hangosan ropogtatni kezdte.

Federico az első lomtárban járt, amikor valami könnyű neszre lett figyelmes. Egér — nyugtázta magában, hiszen tudta, hogy vannak ott; s amikor sietve meggyűjtött egy szál viaszgyufát, meg is látott egy természetes, kövér egeret, amely jobbról-balról támaszt keresve, esetlen mozdulatokkal rohant lefelé az egyik sarok mentén, majd elrejtőzött egy használaton kívüli vízgyűjtő tartály nyílása mögött. Federico tudta, hogy kutyája gyűlöli az egereket (s mivel gyerekkorában jó párszor fölvitte a padlásra egeret fogni, a kutya a kelleténél jobban fitogtatta gyűlöletét, csak hogy a kedvére tegyen vele), gondolta, jól szórakozik majd ezen az éjszakai vadászaton. Szóltotta a kutyát, ám odakint rendületlen, hangos ropogtatás zaja töltötte be a csendes éjszakát; míg végül sikerült olyan sürgető s egyben olyan ígéretes hangot megütnie, hogy az állat hajlandó volt felhagyni foglalatosságával, és egészen fölajzva odarohant hozzá. Federico megmutatta neki a helyet, ahol az egér vélhetőleg megbújt, s miközben egyre uszította a kutyát, jókora ütéseket mért a vízgyűjtő tartály deszkafedelére; a rémült egér feldúltan hagyta el rejtekét, s görcsösen kaparó, hatalmas karomnyonok jelezték számára a kutya mancsai közt vezető menekülési útvonalat. A kutya nem tudta elkapni az egeret, eltűnt a szeme elől. Az ember szaglása nem ér fel ugyan a kutyáéval, ám látása alighanem élesebb: Federico okkal föltételezhette, hogy az egér — ki tudja, miért nem fölfelé menekült — egy bádogláda alatt lapul, melyet nem közvetlenül a földre helyeztek, hanem egy hajdani fürdőszobai farácsra; odahívta a kutyát, mely ahelyett, hogy kaparni kezdett volna a láda körül, valamivel odébb, az egér egyetlen lehetséges menekülési útvonalában megállt, s feszülten várakozott. Noha Federico jó nagyokat rúgott a ládába és a deszkarácsot is ráncigálta, az egér nem mutatkozott; gondolta, nyilván tévedett, elunta a szórakozást, hagyta az egészet, s elindult befelé. Ám odabentről meghallotta,

hogy kutyája kapar és szűkül, ez egyértelműen azt jelezte, hogy az egér ott van valahol; a kutya mindaddig gazdája ötletének tulajdonította az egér létezését, átengedte neki a kezdeményezést és hallgatott; ám látva, hogy Federico anélkül hagyja el a terepet, hogy nem mér végső csapást az ellenfélre, nem nyugodhatott. Ez ismét fölgerjesztette Federico harci kedvét, visszament hát, mégpedig ezúttal egy ódon gyertyatartóval fölfegyverkezve.

Letette a gyertyatartót a földre, s egyik végénél fogva határozott mozdulattal megemelte a ládát; a ravasz bestia valóban ott lapult alatta, s bármilyen nagy zajt csaptak is fölötte a bádogládával, meg sem moccan. Most, hogy fölfedezték, egyszerre nem tudta eldönteni, merre meneküljön, s megkergülve szaladgált ide-oda a farács alatt: addig is legalább megsejthet valamit a kutya mozdulataiból, amely, miután nem férkőzhetett szabadon az egér közelébe, nem tudott végérvényesen lecsapni ellenfelére.

Ádáz harc dúlt a két állat között, melyet az egér éles cincogása uralt; nyilvánvalóan igencsak kellemetlen módon szegült szembe óriási támadójával, az ugyanis nedves orra épségét féltve nem harapott belé, hanem vadul vicserített egyet, és fejével hirtelen hátrahökölt. Minden jel szerint az egér, mivel a farács léceinek oltalmában teste sebezhetőbb részeit biztonságban tudta, csakis ijesztő pofájával küzdött. Végül, amikor már tarthatatlanná vált számára a helyzet, ügyes csellel túljárt a kutya eszén, és az udvar felé iramodott.

A kutya mindjárt magához tért megdöbbenéséből, az egér után vetette magát, s egyik ugrásával feldöntötte a gyertyatartót, s a gyertyák kialudtak. Amekkora utat a kutya két szökkenéssel megtett, az egér apró lábaival sok lépésbe került, így hát a hajsza az udvaron nem is tartott sokáig.

Most Federico is, aki ezidáig egyszerű szemlélként követte az eseményeket, kijött az udvarra; a kutya szájába kapta az egeret, s hevesen lóbálta a levegőben, hogy elszédítse, de azért is, hogy e lendületes mozgással megakadályozza, hogy ellenfele belekapjon kényes irhajába; majd kiejtette szájából, hogy lássa a hatást. A tépett, elgyötört egér pillanatnyi mozdulatlanság után megpróbálta elvonszolni magát, de a kutya ismét elkapta; ám felkorbácsolt érzékenysége számára ezek voltak a legkeservesebb pillanatok, mert az egér nem adta olcsón az életét, s hanyatt vetve magát (ugyanis ez nála a harci póz), a kezével (az egérnek igazi, gyenge-puha keze van) és a fogával védekezett, ahogy tudott. Az sem kizárt, hogy a kutyát valamiféle undor gátolta meg abban, hogy elsőprő erejű támadást indítson, esetleg a sörtékkal teli, apró egérfoga a maga rémisztő erejével felborzolta az idegeit.

Ekkor Federico észrevette, hogy az egér menekülési kísérletei és vergődése közepett valami opálos fényű, hosszú kötélfélet húz maga után, mely olykor rátekeredett a testére, máskor meg teljes hosszában a porban kúszott utána, úgyhogy hamarosan azt a kevés csillogását is elveszítette. Amint közelebb hajolt, hogy a gyér holdfénynél megnézze, mi az, rájött, hogy egy béldarab, s meglepetten tapasztalta, milyen hosszú és milyen vékony. Irrózáttal szaladt be a házba, hogy meggyújtsa az udvari villanyt: valóban, egy immár fölismerhetetlenül poros béldarab

volt, mely nem akart elszakadni az állat testétől, hanem köldökszinórként lógott belőle. Ám ekkor, az egér immár sokadik menekülési kísérlete alkalmával fennakadt egy kiálló kődarabon és kettészakadt; mindazonáltal egy hosszabb darab még mindig lógott a vonagló kis testből.

Az egér végre legyőzött, s most valami mulatságos pózban hevert, hátsó testével hason, elejével viszont oldalt feküdt, következésképp két keze a földdel párhuzamosan, miközben lábai reménytelenül kinyúlva és mintegy szétlapítva heverték; teste haláltusában vonaglott, apró szája tátogott. Federico nem bírta elviselni a látványt, s kutyáját biztatta, hogy végezzen az egérrel; ám az, immár teljes elégedettségében nem akarta megérteni: attól a pillanattól fogva, hogy az ellenséget legyőzte, ugyan miért kockáztatná tovább kényes torkát? Federico elment egy lapátért, gondolta, majd azzal elintézi az egeret. Agyonütni nem akarta, mert félt a ráfreccsenő vértől, egyébként is úgy érezte, hogy a kövér, puha test más részén jobban enged majd az ütésnek: az egérnek mintha nem is lett volna csontja, s még mindig tartó görcsös vonaglása közben, ahogy kezével olykor megkaparta a földet, úgy tűnt, mintha tudatánál volna; sötét, fénylő, kissé düllelt szemei tökéletesen kifejezéstelenek voltak. Így, oldalt fekve, olyan volt, mintha testének elülső része valami fásult és véres tehetetlenségbe süppedt volna; miközben hátsó végtagjaival tétován, menekülően kaszált egyet-egyet. Federico attól döbben meg leginkább, hogy micsoda ártatlanságot sugall ez a test.

Az egér még mindig vergődött, s ő meg akarta fojtani: ezért a lapát élét függőleges irányban hosszan a nyakára szorította. Eredménytelenül: a nyak puhán besüppedt, miként a test többi része, s a vastag, lágy húsköntös alatt még csak ki sem lehetett tapintani a szilárd csigolyákat; csupán a hátrahúzódó fejbőr engedte látni az immár lekókadott bajusz szálai alól előbukkanó apró fogakat, s ahogy a fej hátrahanyatlott, a V alakú pici száj elmondhatatlanul bájos kifejezést öltve nyílt szét. Az egér olyan volt így, mint egy sírásra görbült szájú kisgyerek, akiben ugyanakkor szomorúságnak nyoma sincs. Ráadásul úgy tűnt, mintha szándékosan öltötte volna föl ezt az ábrázatot. Federico kétségbeesetten hívta ismét a kutyát, amely végre hajlandó volt teljesíteni kívánságát: baljós roppanás jelezte egerünk földi pályafutásának végét: a kutya szétharapta a fejét.

A harc teljes egészében vértelen volt; egyetlen csepp sem szennyezte be a földet vagy az egér barna bundáját, s a szájából sem szivárgott. Federico a farkánál fogva fölemelte az állatot; a csata során a fark végéről lehorzsolódott a bőr, s láthatóvá vált a szőrös gyűrűk alatti porc, majd villanyfényenél megvizsgálta a tetemet: egy hasi nyíláson át, melyet minden bizonnyal a kutya metszőfoga ejtett, a gombák lemezkéihez hasonló állományú, összeaszott valami omlott ki a maradék béllal együtt; de itt sem látszott egy csöppnyi vér sem.

Federico kitétte az állatot az udvar közepére, hogy a cselédlány, ha reggel jön, meglássa, esetleg meg is rémüljön tőle, majd fűtített a kutyának és bement a házba.

Miután olajjal-ecettel ízesítette salátáját, elment vízért, mindenütt eloltotta a villanyt, s még száz egyéb dologgal elvesződött, végre asztalhoz ült. Elfeledkeztünk még valamiről, a könyvről — hát most itt van. Ezeknek a magányos vacsoráknak a bevezető akkordja rendszerint egy képzeletbeli beszélgetőtársal folytatott francia nyelvű csevegés volt, csak úgy, kedélyesen; miközben Federico villája hegyére tűzte az első burgonyadarabkát, rá is kezdte: *ah, oui, Monsieur, je vous l'assure, c'est un spectacle dont vous derivez vous régaler...* s teli szájjal folytatta, tekintetét az asztal túlsó végére szegezve. Ám hirtelen átvillant agyán az egér: nem is annyira testett öltött gondolatként, hanem belső, rejtett érzésként, valami egyszerűen kopogtatni kezdett benne, mintha felszínre akarna törni, majd hirtelen elenyészett. Federico újra megszólalt, a belső jelenés még néhányszor megismétlődött, mind erőteljesebben: mintha sok idő eltelt volna az első alkalom óta, holott csak néhány pillanattal azelőtt történt, s máris fizikailag érezte az ajtaja előtt heverő halott egeret. Bár jó étvágyal evett tovább, valami szomorúság, valami szájalom-érzés és főként valami nyugtalan s látszólag minden ok nélküli szorongás kezdte gyötörni. A kutya megjelent az asztal lábánál, s enni kért; az iménti sikeres akciójára való tekintettel rendkívüli bánásmódot követelt, s nem volt mit tenni, ki kellett elégiteni; Federico készített neki néhány jó falatot és dicséretképpen valószággal ajnározta.

Vacsora után, mint rendszerint, leült olvasni; egy vele azonos nevet viselő illető kalandjairól szóló regényt olvasott éppen, *Érzelmek iskolája* volt a címe, még legutóbb is nagyon érdekesnek találta. Ám most az egészset haloványnak érezte, másrészt nem is tudott odafigyelni az olvasásra, mert undora és nyugtalansága szerfölött megnövekedett; valami olyasmit keresett a könyvben, ami választ jelentett volna pillanatnyi kínzó élményére, s úgy érezte, ezt nem találja meg benne, hanem annál felszínesebb az egész; azt várta, hogy az író segédkezet nyújtson neki szorongatott helyzetében, de az csak saját magával foglalkozott, s nyugodtan haladt a maga szabta kerékvágásban.

Nincs semmi, ami érzékeink számára úgy fölidézná a húst és a vért, mint a melegen bűzlő zsigerek. Federico úgy érezte, fulladozik az egér zsigereitől, torka összeszorul az egerhús gondolatától; ennek a kövér, faggyas húsnak az íze és a bűze létállapotává vált, s közvetlenül a vérében érezte, menthetetlenül. Gondolta, lefekszik, de hogyan is alhatott volna az áldozat hullájával az ajtaja előtt? Úgy érezte, mintha a halott egér szelleme szinte kézzelfogható jelenlétként lebegne körülötte, kissé fenyegetőn, kissé elnézően, s hogy erős, megbonthatatlan kötelék fűzi a lelkéhez.

Ezt a gyilkosságot már nem lehet megváltani, mindörökre megbosszulatlan, jóvátehetetlen marad.

Nagyon rosszul aludt, s nyomasztó álmában tarajos sisakot viselő egerek hada kígyózott előtte, akik egyik kezükkel valami sötét kötélbe kapaszkodva fölvonultak, és egymás után kecsesen meghajoltak. Majd egy közepes méretű egér jött, aki megállította az egész menetoszlopot, hosszan, szomorúan ránézett, és

súlyos, emberi hangon ezt mondta: hát jó, megbocsátok; aztán az egész fergeteges cincogásba fulladt, és a jelenet az éjszaka homályába vesző körtáncféllével ért véget. Bár találkoznék még vele, ó, bárcsak találkoznék! — sóvárgott Federico, s örömeiben, hogy vezérfonala is van, egy vékony béldarab mentén (mely nem volt más, mint az a sötét kötél, melybe az egerek kapaszkodtak) felröppent a homályba vesző látóhatár felé; ám a bél vége nem látszott, s miután sok órája repült immár sötét völgyek fölött, Federicót ereje kezdte elhagyni, zihált, s végül fölébredt.

Hajnál hasadt a kis égeretem fölött; düllelt, immár száraz szemeiben alig-alig csillant meg a pirkadat; álomtól duzzadt szemű, igyekvő dolgozók módjára, akiket téli reggeleken lehet a város utcáin látni, sok-sok szorgos hangya nyüzsgött körülötte. Az udvaron álló akácfa mintha a torkukat köszörülték volna az új nap kezdetén. Kissé odább, már félig szikkadtan ott hevert a leszakadt béldarab. A kutya egy gödörbe fészkelte magát, s most borzongott az első fuvallatban.

Hálóingben jött ki Federico, fölvette az egeret a földről, lerázta róla a hangyákat, és újra tüzetesen megvizsgálta: kitépett zsigereit por lepte be, szegény kis nyúzott test. Federico megigazította a tetem bajuszát, keblére szorította az egeret, s hanyatt fektetve, mint egy kisgyereket, dajkálni kezdte, arcához emelte, végigdörgölte orcáját az egér bundáján; észrevette egy fog nyomát, egy szőr nélküli foltot az apró háton, mutatoujjával gyöngéden végigsimított rajta, mintha enyhíteni akarná a fájdalmat. — Kisegerem, szegény, kicsi egérekem! — kesergett, s azonmód keseregve, az egeret ringatva lement a konyhakertbe vezető lépcsőn. Ott különös zsoltrénekbe kezdett, s akár egy kislány, aki énekelve eljártssa játékbabája temetését, letérdepelt, kis gödröt ásott, gyöngéden elhelyezte benne az egeret és eltemette. — Nyugodj békében, szegény kicsi egérekem! — mondogatta, s még sokáig ott térdelt a kis sírhant felett: az egyik szemközi ablakból egy parasztasszony leste borzasztó kíváncsian. Fölállt, s hosszú hálóingében méltóságteljes léptekkel visszament az udvarra, a ministránskodással töltött idők felbukkant emlékét, egy templomi éneket fújva közben.

Mindezzel egyáltalán nem azt akarjuk mondani, hogy Federico megbolondult. Sőt azt hiszem, a környék egyik legjobb ügyvédje lett belőle, s a kutyával is mindvégig igazán jól kijöttek, ám megmaradt egy gyengéje: olykor, már deres fejjel is, éjszakánként háza lakatlan szobáiban, lomtáraiban, kamráiban bolyongott, és ezt hajtogatta: Fussatok, egérek, fussatok hát egérekem ide, a karomba!... Ha a sors úgy hozta, hogy találkoztunk velük, az egérekem kissé szórakozottan, kissé ijedten néztek rá apró, csillogó gombszemükkel, s puha, mennydörgésszerű morajjal ugrabugráltak körülötte.

(Lukácsi Margit fordítása)